

Religijske konotacije u političkom diskursu kao alat kreiranja imidža: analiza objava odabranog političara na društvenim mrežama

Nikolina Borčić*

nikolina.borcic@fpzg.hr

<https://orcid.org/0000-0003-3929-4758>

Boris Beck**

boris.beck@fpzg.hr

<https://orcid.org/0000-0003-4637-465X>

Nensi Blažević***

nensi.blazevic@fpzg.hr

<https://orcid.org/0009-0000-2825-1280>

<https://doi.org/10.31192/np.23.2.11>

UDK: 32Miletić, M.

27-428:32

004.738.5:316.472.4](047.31)

Izvorni znanstveni rad /

Original scientific paper

Primljeno: 5. rujna 2024.

Prihvaćeno: 2. svibnja 2025.

Ovaj članak istražuje ulogu religijskog leksika u političkom diskursu Marina Miletića te njegov utjecaj na oblikovanje javnog imidža. Polazi se od pretpostavke da religijske reference mogu služiti kao retorički alat za samopredstavljanje, odnosno politički identitet i izgradnju autentičnosti političara, osobito kada dolaze iz konteksta teološkog obrazovanja i vjerskog djelovanja. Korpus istraživanja čine Miletićeve objave na Facebooku tijekom listopada 2023., odabrane metodom slučajnog uzorkovanja. Analiza se temelji na kritičkoj analizi diskursa, koja omogućuje dublje razumijevanje načina na koji jezik – osobito religijske konotacije – oblikuje politički narativ i doprinosi izgradnji političkog identiteta. Istraživanje ukazuje na specifične diskursne strategije kojima se Miletić koristi u argumentaciji te afirmativnoj ili kritičkoj evaluaciji političkih i društvenih tema. Rezultati pokazuju kako odabrani političar konstruira imidž osobe koja svoju političku poziciju gradi na moralnim i etičkim vrijednostima, pri čemu religijski jezik igra ključnu ulogu u stvaranju povezanosti s biračima. Analiza također otkriva kako integracija vjerskih simbola i jezika u političku komunika-

* Doc. dr. sc. Nikolina Borčić, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Lepušićeva 6, HR-10000 Zagreb.

** Izv. prof. dr. sc. Boris Beck, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Lepušićeva 6, HR-10000 Zagreb.

*** Nensi Blažević, mag. nov., pred., Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Lepušićeva 6, HR-10000 Zagreb.

ciju pridonosi populističkom načinu izražavanja te služi kao sredstvo ideološkog i vrijednosnog pozicioniranja u javnom prostoru.

Ključne riječi: društvene mreže, kritička analiza diskursa, politički diskurs, politički imidž, religijski leksik.

Uvod

Svako društvo zajednički stvara vlastiti komunikacijski izričaj, oblikuje jezične navike i uspostavlja značenjske odnose koji utječu na raspodjelu jezičnih oblika i njihovo međudjelovanje unutar javne sfere. Taj okvir obuhvaća zajedničke stavove, ideje, vrijednosti i norme pripadnika, što se osobito odražava u političkoj komunikaciji.¹ Politički diskurs, kao poseban oblik javne komunikacije, istovremeno je posljedica i odraz slike koju političari konstruiraju, ali i interpretacije te slike od strane različitih društvenih skupina. Pritom je važno naglasiti svijest o medijskoj etici, koja se definira kao obveza novinara da istinito i pošteno izvještavaju o tome što je relevantno za javni interes. Kao sastavni dio politike, politička komunikacija ne služi samo informiranju javnosti, već i oblikovanju političkih interesa, artikulaciji ciljeva kroz programska načela te legitimaciji i provedbi političkih odluka.²

Politički javni nastupi strukturirani su ne samo da predstavljaju političke ideje, već i da uvjeravaju publiku u njihovu valjanost. Foucault, u svojoj teoriji diskursa, naglašava da diskurs nije samo sredstvo komunikacije, već i mehanizam društvene kontrole.³ Prema njemu, politički diskurs određuje što se u društvenom kontekstu smatra istinom, tko posjeduje autoritet govora te kako se konstruira moć kroz jezične prakse, zbog čega političari koriste razne argumentacijske tehnike da bi motivirali birače, oslanjajući se na implicitne i eksplicitne strategije uvjeravanja.⁴ U suvremenom političkom okruženju, informativno-persuazivna funkcija jezika ključni je element političkog diskursa,⁵ a ostvaruje se diskurzivnim strategijama informiranja, argumentiranja i vrednovanja, pri čemu političari često grade svoj osobni brend, odnosno politički identitet i imidž u odnosu na konkurenciju.

¹ Usp. M. KUNCZIK, A. ZIPFEL, *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*, Zagreb, Zaklada Friedrich Ebert, 2006, 240.

² Usp. N. BORČIĆ, *Vrag je u detalju. Diskurs i imidž u politici*, Zagreb, TIM press, 2023, 17-31.

³ Usp. M. FOUCAULT, *Die Ordnung des Diskurses*, Frankfurt am Main, Fischer Taschenbuch Verlag, 2001, 20-32.

⁴ Usp. I. ŠKARIĆ, *Argumentacija*, Zagreb, Nakladni zavod Globus, 2011, 15-19.

⁵ Usp. H. GIRNTH, *Sprache und Sprachverwendung in der Politik. Eine Einführung in die linguistische Analyse öffentlich-politischer Kommunikation*, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 2002.

1. Između profesije i politike: oblikovanje političkog imidža kroz diskurs

Stvaranje i upravljanje političkim identitetom radi oblikovanja imidža⁶ temelji se na strateškoj uporabi jezičnih sredstava i diskursnih strategija kojima se usmjerava način na koji se informacije prenose i oblikuje način na koji će ih publika percipirati. Izbor riječi, ton i struktura političkog govora ne samo da informiraju, već nastoje uvjeriti, utjecati na emocije i potaknuti reakciju javnosti, što odgovara informativno-persuazivnoj funkciji teksta i jezika u politici. Političkom komunikacijom nastoji se pridobiti javnost za neki stav i osigurati potpora vlastitim aktivnostima, pri čemu se vlastita pozicija pozitivno vrednuje, a ističu se prednosti osobe, stranke ili političke odluke. Usporedno s time, diskurs često uključuje negativno vrednovanje protivnika putem kritike ili difamacije, čime se suparnici prikazuju u nepovoljnom svjetlu. Osim vrednovanja aktera političkog prostora, u komunikaciji se naglašava i razina osobne uključenosti – političari mogu isticati svoju snagu i angažman ili naglašavati zajedništvo i kolektivnu odgovornost. Suprotno tome, distanciranost od neke teme može poslužiti kao strategija izbjegavanja odgovornosti ili usmjeravanja fokusa na druge aktere. Dodatno, izbor perspektive unutar izjave oblikuje percepciju javnosti, bilo da se tematizira problem, rješenje ili pitanje odgovornosti.⁷

Navedene jezične i diskursne strategije oblikuju politički identitet koji ne samo da reflektira stavove i ciljeve govornika, već i utječe na percepciju i reakciju javnosti, stvarajući željeni politički imidž. Pri tome je važno uzeti u obzir da politički identitet ne nastaje u vakuumu, nego se oblikuje u kontinuitetu s prethodnim profesionalnim iskustvima i identitetima osobe. Političari se rijetko od početka karijere bave isključivo politikom, već u nju ulaze sa svojim obrazovanjem, radnim iskustvom i društvenim pozicioniranjem, što utječe na njihov stil komunikacije i diskursne obrasce. U slučaju političara čije su izjave predmet ovog istraživanja, prije aktivnog bavljenja stranačkom politikom, stekao je obrazovanje teologa i radio kao vjeroučitelj. Ta profesionalna pozadina može se smatrati primjerom sinergije identiteta, pri čemu se može očekivati da se u njegovu diskursu političkog govora reflektiraju jezične strukture i obrasci karakteristični za prethodni profesionalni identitet. Njegova informativno-persuazivna funkcija političkog jezika nadopunjena je registrom koji proizlazi iz profesije teologa i vjeroučitelja, što može utjecati na stil izražavanja, argumentacijske strategije i emocionalni ton političkih izjava.

Jezik vjere i religije obuhvaća širok spektar leksema, izraza, metafora i simbola koji se često koriste u svakodnevnom govoru i u formalnim kontekstima,⁸

⁶ Usp. M. R. LEARY, R. M. KOWALSKI, Impression management. A literature review and two-component model, *Psychological Bulletin*, 107 (1990) 1, 34-47, 35-36.

⁷ Usp. Borčić, *Vrag je u detalju...*, 31-63.

⁸ Usp. D. TRBUŠIĆ, B. BECK, Hierarchy and exclusion – Alojzije Stepinac's public speeches against racism, *Nova prisutnost*, 21 (2023) 1, 81-95, 86-95.

a analize povezanosti političkih ishoda i vjerskog uvjerenja pokazuju da vjera utječe na politiku putem tri aspekta: vjerovanje, pripadnost i ponašanje.⁹ Političari mogu koristiti vjerski diskurs za opravdanje političkih stavova ili mobilizaciju biračkog tijela tako da se vjerskim motivima ističu moralne vrijednosti, tradicionalne obiteljske strukture ili pak nacionalni identitet kao elementi političkog djelovanja. Vjerski diskurs, uporabom leksema, sintagmi ili citata kao dijela strategije kritiziranja, afirmiranja, odnosno hvaljenja političkog dionika, stava ili aktivnosti, služi stvaranju emocionalne povezanosti između političkih lidera i publike. U tom kontekstu, pozivanje na zajedničke vjerske vrijednosti i moralne principe djeluje kao strategija uvjeravanja, potičući osjećaj pripadnosti i lojalnosti. Pritom važnu ulogu ima analiza denominacijske pripadnosti, s obzirom na to da nije presudno samo kojoj vjerskoj zajednici građani pripadaju, već i stupanj njihove pripadnosti.¹⁰ Razumijevanje tih faktora omogućava političarima preciznije oblikovanje diskursa, pri čemu se vjerske reference ne koriste samo kao simbolički elementi, nego i kao sredstva mobilizacije i jačanja političkog identiteta u nekim društvenim skupinama.

2. Metodologija istraživanja

Politička komunikacija nije samo prijenos informacija, već i sredstvo oblikovanja identiteta i javnog imidža, pri čemu diskursne strategije igraju ključnu ulogu. U ovom istraživanju polazi se stoga od pretpostavke kako religijski leksik u političkom diskursu može djelovati kao retorički alat za samopredstavljanje te izgradnju autentičnosti političkog aktera, posebice kada dolazi iz konteksta teološkog obrazovanja i vjerskog djelovanja. S obzirom na to, analiziraju se objave Marina Miletića¹¹ na Facebooku da bi se ispitalo koristi li, i ako da, na koji način, religijske konotacije i leksičke elemente vjere u političkoj komunikaciji te kako to utječe na percepciju njegova javnog imidža. Odabrani političar ističe se jedinstvenom kombinacijom teološkog obrazovanja i političkog djelovanja, što ga čini relevantnim primjerom za analizu uporabe religijskog leksika u političkom diskursu. Objave na Facebooku Marina Miletića, kao diplomiranog teologa i bivšeg vjeroučitelja sa šesnaest godina iskustva, istovremeno aktivnog političara

⁹ Usp. N. MUAFI i dr., Analysis of Religiosity, Trust in Leader, and Team Cohesion on Green Organizational Citizenship Behavior Mediated by Green Employee Engagement, *Jurnal Manajemen Bisnis*, 15 (2024) 1, 162-183, 163-164.

¹⁰ Usp. G. LAYMAN, *The great divide. Religious and cultural conflict in american party politics*, Columbia University Press, 2001, 131-165.

¹¹ Marin Miletić rođen je 1979. u Rijeci, gdje je diplomirao teologiju na Područnom studiju Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U Rijeci je radio kao vjeroučitelj dok 2020. nije u VIII. izbornoj jedinici na listi Mosta nezavisnih lista izabran u Sabor, gdje je član Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Odbora za zaštitu okoliša i prirode (<https://www.sabor.hr/hr/zastupnici/miletic-marin-10-saziv-hrvatskoga-sabora>).

s izraženom prisutnošću na društvenim mrežama utemeljeno su polazište za proučavanje integracije religijskog jezika i simbola u političku komunikaciju.

Cilj istraživanja je analiza religijskih konotacija i leksika u Miletićevu političkom diskursu, s posebnim fokusom na njegovu komunikaciju na Facebooku. Istražit će se koristi li religijski leksik u objavama te, ako da, na koji način time oblikuje vlastiti javni imidž. Za analizu su korištene izjave izdvojene iz Miletićevih objava na Facebooku tijekom listopada 2023. To vremensko razdoblje odabrano je slučajnim uzorkovanjem pomoću algoritma slučajnih brojeva, čime je osigurana nepristranost u izboru podataka. Pritom je riječ o simptomatičnoj analizi te se nalazi ne mogu smatrati općevažecima, jer su primjeri vezani uz analizirani uzorak objava na odabranoj društvenoj mreži.

Kao metodološki pristup odabrana je kritička analiza diskursa¹² zato što omogućuje dublje razumijevanje načina na koji jezik – napose religijske reference – oblikuje politički diskurs i doprinosi izgradnji javnog imidža političara. Ta metoda nije usmjerena samo na analizu jezika, već i na njegovu funkciju u društvenom kontekstu, što je ključno za istraživanje komunikacijskih strategija političkih aktera.¹³ U slučaju Marina Miletića, koji dolazi iz teološkog okruženja i koristi društvene mreže kao kanal komunikacije, kritička analiza diskursa omogućava uvid u to kako se religijski leksik i simbolika integriraju u političku komunikaciju¹⁴ te kako utječu na percepciju publike. Metoda omogućuje analizu na tri razine, teksta, interpretacije i društvenog konteksta, u svrhu razumijevanja njegovih komunikacijskih strategija radi upravljanja političkim identitetom i imidžem. Također, ta metoda omogućuje identifikaciju diskursnih strategija označavanja i opisivanja, koje se koriste za oblikovanje značenja, pozicioniranje političara u javnosti te afirmaciju ili kritičku evaluaciju nekih tema i društvenih aktera. Time se osigurava kvalitativna diskursna analiza koja nadilazi puku lingvističku deskripciju i omogućava šire zaključke o ulozi religijskog diskursa u političkom prostoru. Stoga su postavljena sljedeća istraživačka pitanja:

IP 1: Kako se leksemi i sintagme povezane s jezikom vjere koriste u okviru analiziranih diskursnih strategija?

IP 2: Koje diskursne strategije dominiraju u analiziranim objavama Marina Miletića kao sredstva argumentacije radi afirmativne ili kritički usmjerene evaluacije tema, osoba ili događaja?

IP 3: Kako Marin Miletić koristi religijske reference u oblikovanju političkog identiteta, posebno u kontekstu isprepletenosti vjere i politike?

¹² Usp. M. REISIGL, R. WODAK, *The discourse-historical approach (DHA), Methods for Critical Discourse Analysis*, London, Sage, 2009, 87-121.

¹³ Borčić, *Vrag je u detalju...*, 18-20.

¹⁴ Usp. R. WODAK, *'Politics as Usual' – The Construction and Representation of Politics in Action*, Basingstoke, Palgrave, 2009.

3. Rezultati istraživanja

Istraživanje analizira kako Marin Miletić koristi lekseme povezane s vjerom i religijom u oblikovanju javnog identiteta i političkog diskursa. Analiza je provedena na odabranom uzorku njegovih javnih izjava, a cilj joj je identificirati poveznice između religijskih referenci i komunikacijskih strategija, s obzirom na tematsku poveznicu objava. Prva razina analize stoga obuhvaća tematsko grupiranje objava na društvenim mrežama. Identificirane su sljedeće tematske kategorije: Vukovar i HOS (Hrvatske obrambene snage), pandemija, cijepljenje i mjere protiv koronavirusa, uhićenje navijača Dinama u Grčkoj, sukob Izraela i Hamasa, svinjogojstvo, prikupljanje sredstava za kampanju, elite, političari, narod i vjera te nasilje, kockanje i promjena spola. Rezultati su strukturirani prema istraživačkim pitanjima. S obzirom na prostorna ograničenja, najviše primjera izneseno je na prvo istraživačko pitanje, dok su uz drugo i treće pitanje, analizirani pojedini elementi. Nadalje, unutar navedenih struktura, rezultati su interpretirani sukladno tematskim potkategorijama.

3.1. Upotreba leksema i sintagmi vjerskog jezika u diskursnim strategijama

Slijedi prikaz načina na koji Marin Miletić koristi religijske reference u oblikovanju političkog i javnog identiteta, uz konkretne primjere, temeljene na tematski kategoriziranim objavama.

3.1.1. Teme vezane uz Vukovar i »Hrvatske obrambene snage« – HOS¹⁵

Objava na Facebooku ima format otvorenog pisma predsjedniku RH Zoranu Milanoviću. Autor se posredno obraća javnosti, odnosno namjera pisma jest da i javnost zna njegove stavove, inače ga ne bi objavljivao. Zbog prostorne ograničenosti navode se primjeri leksema i religijskih referenci koji jasno ukazuju na komunikacijski stil. Iz perspektive uporabe religijskih citata, u objavi je uočen sljedeći citat: »Veće ljubavi nitko nema od ove; da tko život svoj položi za svoje prijatelje.« Tim biblijskim citatom Miletić sakralizira herojske čine HOS-ovaca, dajući im duhovnu dimenziju. Ne samo da evocira sinergiju Vukovara, HOS-a i herojstva, već uzdiže i nacionalni ponos, predstavljajući žrtvovanje kao sveti čin. Iz perspektive leksema koji imaju svrhu pojačivača stava, Miletić koristi opisne izraze kojima se snažno diferencira između ispravnog i neispravnog, poput »skandalozna izjava«, »pljunuli ste«, »hrabri HOS-ovci«, »herojska djela«. Pritom se ispravnost aplicira na pripadnike HOS-a, a neispravnost na aktivnost

¹⁵ Analizirana objava na Facebooku od 29. listopada 2023.

Predsjednika. Navedeni primjeri ukazuju na snažnu emotivnu polarizaciju i naglašavanje dojma.

Miletić koristi i pojam *žrtve* koji u katoličkom kontekstu nosi konotaciju posvećenosti. Tim se jezičnim strategijama povezuje nacionalni identitet s religijskom dimenzijom, sugerirajući da je domoljublje neraskidivo povezano s duhovnim vrijednostima i žrtvovanjem za viši cilj. Takva strategija ne služi samo naglašavanju značaja HOS-ovaca u Domovinskom ratu, već i oblikovanju vlastitog identiteta kao političara koji brani te vrijednosti. Njegovo suprotstavljanje predsjedniku Milanoviću nije samo politički čin, već i moralna borba, gdje se Miletić posredno prikazuje kao zaštitnik ispravnih vrijednosti.

3.1.2. Teme vezane uz koronu, cijepljenje i pandemiju¹⁶

U kontekstu pandemije u analiziranim objavama nema izravnih biblijskih referenci, no može se zaključiti da komunikacijski stil zadržava religijski ton zbog specifičnih leksema. Primjer je ponavljanje pojma »narod«, što u katoličkom kontekstu nosi snažne konotacije »vjerničkog naroda«, odnosno moralne i duhovne zajednice. Inzistiranje na zaštiti »naroda« od »moćnih elita« stvara dihotomiju između pravednih i onih koji rade protiv njih, što se može smatrati jezičnom strategijom koja dominira u diskursu Marina Miletića. On koristi emotivno snažne disfermizme i metafore da bi označio svoje protivnike i predstavio ih u negativnom svjetlu.

Izrazima poput »zlikovački ugovori« sugerira moralno sumnjive političke odluke, pojmom »zločinci« demonizira promotore cijepljenja kao neprijatelje naroda, sintagmom »globalistička mafija« implicira urotu moćnih elita protiv običnih ljudi, stopljenicom »plandemija« sugerira da je pandemija isplanirana, a kolokvijalizmom muljanje ukazuje na navodnu obmanu i manipulaciju vlasti. Takvi leksemi evociraju moralni okvir unutar kojeg se Miletić postavlja kao zaštitnik istine i običnog čovjeka, dok su protivnici prikazani kao nemoralni manipulatori i pripadnici elite. Navedena je strategija upotpunjena taktikom pozivanja na autoritete koji potvrđuju njegov stav. Navodeći Andriju Klarića, Stjepana Bajića, Arnu Šebelj, dr. Srećka Sladoljeva, dr. Valerija Vrčeka i druge, Miletić stvara dojam znanstvene i moralne vjerodostojnosti. Time učvršćuje poziciju zaštitnika istine i ukazatelja na nepravde, što je sržna komponenta njegova političkog i javnog identiteta.

¹⁶ Analizirani postovi na Facebooku od 27., 28. i 29. listopada 2023.

3.1.3. Teme vezane uz navijače Dinama koji su zbog huliganstva uhićeni u Grčkoj¹⁷

U analiziranim objavama nema izravnih biblijskih referenci, no jezik sadrži lekseme koji nose implicitne religijske konotacije. Sintagmama poput *naši Hrvati*, naglašava se pripadnost i zajedništvo, evocirajući kolektivni identitet koji se u hrvatskom društvenom i političkom kontekstu često izjednačava s katolicizmom. U katoličkom diskursu pripadnost narodu često je povezana s vjerom, a ideja zajedništva implicira vjerničku zajednicu, čime Miletić neizravno stvara sliku svoje borbe kao moralno opravdane i legitimne. Upotrebom izraza »sramotno«, kojim osuđuje vlast, evocira moralno vrednovanje, što je karakteristično i za religijski diskurs. Ideja pravde i nepravde središnja je u vjerskoj etici, a Miletićev način argumentacije podsjeća na proročku biblijsku retoriku kojom se razlikuju »pravedni« od onih koji nanose nepravdu. U tekstu dominira semantički okvir moralne osude, a time se implicira i duhovna dimenzija borbe za istinu i pravdu, što je osnovni koncept religijskih narativa. Miletićev jezik posredno ostaje u okviru diskursa koji se tradicionalno oslanja na moralno-religijske principe, učvršćujući pritom njegov identitet kao zaštitnika naroda i njegovih vrijednosti.

3.1.4. Teme vezane uz rat Izraela i Hamasa¹⁸

U kontekstu rata između Izraela i Hamasa Marin Miletić leksemima stvara jasnu opreku između »dobra« i »zla«, koristeći emotivno otežale sintagme poput »zlakovci Hamasa« i »ponosna Izraelka«, čime pokazuje identifikaciju sa stranama u sukobu, postavljajući osobni stav unutar moralnog okvira. Pritom ne propušta naznačiti primjere političkih dionika koji ne dijele mišljenje s njim. Time se gradi narativ u kojem se sukob promatra kao borba između svjetla i tame, pri čemu Miletić naglašava svoju moralnu jasnoću i uvjerenost u opravdanost svog stava. U njegovu diskursu prisutni su biblijski Božji atributi i imena »Spasitelj«, »El Olam«, »El Shaddai«, čime ne samo da demonstrira teološko obrazovanje, već i pojačava autentičnost vlastite vjerske povezanosti s temom. Osim toga, koristi pojmove »Bog«, »božansko«, »djeca Božja« i »Stvoritelj«, čime naglašava religijski aspekt sukoba, istovremeno potičući čitatelje na refleksiju o moralnim i etičkim dilemama.

Posebno značajnu ulogu u narativu ima simbolika Svete Zemlje, Jeruzalema i Betlehema, koje prikazuje kao mjesta duhovnog značenja, ne samo za kršćane, već i za sebe osobno. Ovdje uspostavlja novu antitezu, u kojoj su na jednoj strani »sveto tlo«, »Svetinja nad Svetinjama«, »Stvarna Prisutnost – sveta hostija«, »Bog utjelovljen u Isusu«, dok se na drugoj strani pojavljuje *đavao*. Takva dihotomija pojačava osjećaj religijske borbe, pri čemu Miletić ne prikazuje sukob

¹⁷ Analiziran post na Facebooku od 27. listopada 2023.

¹⁸ Analizirani postovi na Facebooku od 10., 15., 17., 23., 25. i 26. listopada 2023.

isključivo kao geopolitički problem, već kao metafizički sukob između svetog i profanog, dobra i zla. Identifikacija s Izraelom dodatno se pojačava izjavama da je njegov »Spasitelj došao u izabrani židovski narod«, čime pojačava osjećaj zajedničkog identiteta i sudbine među svojim pratiteljima. Miletić se takvom komunikacijskom strategijom predstavlja kao moralni i vjerski osviješten pojedinac, koji ne samo da prati događanja iz političke perspektive, već ih razumije kroz teološku i duhovnu dimenziju. Reference na osobno putovanje u Izrael, susrete s Palestincima i Izraelcima te vlastita promišljanja dodatno jačaju njegov autoritet, jer se ne postavlja samo kao politički komentator, već kao netko tko je osobno svjedočio događajima i tko ima moralno opravdanje za svoje stavove.

3.1.5. Teme vezane uz svinjogojstvo¹⁹

Marin Miletić u svojim objavama o svinjogojstvu ne koristi izravne religijske reference, no tekst obiluje motivima nade, pravde i borbe za bolju budućnost, što su implicitno duhovne i moralne poruke. Temeljni narativ počiva na konceptu nepravde, pri čemu Miletić postavlja političke elite kao glavne krivce za stradanje seljaka i svinja, istovremeno naglašavajući vlastitu ulogu zaštitnika običnih ljudi. Ponavljanjem metafore »sanjam Hrvatsku«, sugerira političku viziju, ali i dublje, gotovo mesijansko uvjerenje u preobrazbu društva, oslanjajući se na simboliku sna kao izraza nade i otpora nepravdi, čime mu diskurs dobiva moralno-teološke nijanse. Miletić uspostavlja antitezu između moćnih i obespravljenih, pri čemu eksplicitno proziva HDZ, poduzetnike braću Pivac, ministra Gordana Grlića Radmana, ministricu Mariju Vučković i Europsku komisiju kao one koji profitiraju na štetu običnih građana. Ta dihotomija podsjeća na biblijski motiv borbe malog i pravednog protiv moćnih i korumpiranih. Iako ne koristi tipične religijske lekseme, koncepti »sna«, »nade« i »vjere« evociraju tradicionalne kršćanske poruke o ufanju i iskupljenju, čime se implicitno izgrađuje identitet vođe koji vjeruje u bolju budućnost i vodi narod prema njoj.

3.1.6. Teme vezane uz skupljanje donacija za vlastitu kampanju²⁰

Marin Miletić u objavama o skupljanju donacija za vlastitu kampanju gradi narativ u kojem suprotstavlja »mali narod« i »korumpirane elite«, pri čemu se postavlja kao zaštitnik običnih ljudi koji ne ovise o političkim moćnicima. Korištenjem oštih izraza i izravne komunikacije, otvoreno proziva korupciju, političke elite i nepravdu, pri čemu koristi maksimu: »Svatko služi onome tko ga plaća« da bi posramio one koji su, prema njegovu mišljenju, podložni političkoj trgovini i kompromisima (riječ je o parafrazi novozavjetne maksime da se ne može služiti Bogu i bogatstvu). Takvim pristupom gradi moralnu opreku između sebe i onih koji su dio korumpiranog sustava, osnažujući političku

¹⁹ Analizirani postovi na Facebooku od 9., 11. i 24. listopada 2023.

²⁰ Analizirani postovi na Facebooku od 18., 19., 20., 21., 22., 23. i 26. listopada 2023.

poziciju kao onoga koji nije pod utjecajem novca i moći. Ključna metafora jest slika Davida i Golijata, kojom implicira da će naoko slabiji, mali čovjek pobijediti moćnike, zbog moralne snage i ispravnosti. To nije samo retorička figura, već snažno upućuje na vjersko uvjerenje da pravda pobjeđuje moć. Osim toga, Miletić citira isusovca Antu Gabrića: »Nismo stvoreni da dimimo, nego da go-rimo«, čime pojačava osjećaj duhovne misije i moralnog poziva na borbu. Taj citat sugerira odlučnost, žar i posvećenost višem cilju, a u kontekstu skupljanja donacija on ga koristi kao motivacijski poziv na sudjelovanje, sugerirajući da podrška njegovoj kampanji nije samo politički čin, već i moralna i duhovna obaveza.

3.1.7. Teme vezane uz elite, druge političare, narod i vjeru²¹

Miletić u analiziranim objavama gradi dihotomiju između moralno ispravnih pojedinaca i korumpiranih moćnika, pri čemu sebe postavlja kao borca za pravdu i zaštitnika običnih građana. Povezujući teme korupcije, izdaje i političke odgovornosti s konceptima Hrvatske, vlade i naroda, on uspostavlja opreku između »dobrih« i »loših« aktera u političkom prostoru. Kritizirajući protivnike, koristi metafore poput »ljudi sjena«, »Plenkovićeve družina«, »koruptivna hobotnica«, kojima pripadnike HDZ-a prikazuje kao nepoštene, manipulativne i otuđene od naroda. S druge strane, korištenjem termina »narod« i »građani« pozitivno vrednuje obične ljude te ih oslovljava kao »drage prijatelje«, čime pojačava osjećaj zajedništva i povezanosti. Pritom rabi jezične taktike kao što su retorička pitanja i provokativni jezik, kojima izaziva emocionalne reakcije i potiče interakciju s publikom. Upotrebom kolokvijalizama poput »alanfordovska Plenkovićeve družina«, prilagođava se određenim kulturnim i dobnim skupinama te postiže dodatnu identifikaciju s čitateljima. Time ironizira i diskreditira političke protivnike, stvarajući dojam jednostavne i jasne borbe između dobra i zla, naroda i elita. Spominjući »Crkvu«, »katoličku« i »pravoslavnu vjeru«, usidruje politički narativ u vjersku tradiciju, čime produbljuje povezanost s vjerničkom populacijom. Nadalje, Miletić sintagmama poput »Duh me vodio jako«, »euharistijski stol« i »večernja misa« potvrđuju osobnu vjeru, ali i povezuje politički angažman s duhovnim smislom. Referiranjem na »Isusa Krista, Boga živih, Alfua i Omegu, Uskrsnuće i Nebo«, podupire vlastite stavove i stvara dojam da su njegovi politički i društveni ciljevi utemeljeni na kršćanskim moralnim načelima.

3.1.8. Teme vezane uz nasilje, kockanje te promjenu spola²²

Marin Miletić o temama rodne ideologije, kockanja i nasilja nad ženama koristi ekspresivan, često oštar jezik, da bi izgradio jasan kontrast između onoga što smatra ispravnim i onoga što osuđuje kao moralnu dekadenciju. Putem

²¹ Analizirani postovi na Facebooku od 2., 4., 5., 7., 8., 9., 10., 11., 13., 17., 19. i 26. listopada 2023.

²² Analizirani postovi na Facebooku od 1., 8., 11., 12., 14. i 16. listopada 2023.

snažnih disfemizama i metafora, poput »nenormalno«, »ideološki koloniziraju«, »ludaci«, »degradacija žena«, »gnoj i trulež«, »mafija«, »lobotomirati«, kritizira političke i društvene aktere koje vidi kao prijetnju te stvara moralni okvir u kojem su njegovi stavovi predstavljeni kao jedini ispravni i vrijedni zaštite. S druge strane, izrazima poput »zaštita naše djece« i »Hrvatska slobode« ističe ono za što se zalaže – očuvanje tradicionalnih vrijednosti i zaštitu društva od percipiranih negativnih utjecaja. Korištenjem izraza »gnoj«, »trulež«, »mafija« i »kanalizacija od ljudi«, Miletić implicira moralnu degradaciju i dekadenciju, što podsjeća na vjerske narative o grijehu i propadanju društva kada se ono udalji od ispravnih vrijednosti. Ta retorika sugerira da su društvene promjene koje kritizira ne samo politički, već i moralan, a zapravo transcendentalan problem. Miletić u svom izražavanju često nastupa kao zaštitnik, pri čemu izrazi poput »zaštititi naše djece« i »čeka nas teška borba za našu djecu« evociraju pastoralnu ulogu političara kao vođe koji štiti svoje stado. Koncept objavljene istine, shvaćene kao nepromjenjive i univerzalne, poduprt je i metaforom »čvrste stijene«, koja u biblijskom kontekstu označava temelj za koji jamči božanski autoritet, sugerirajući da je njegovo zalaganje za društvene vrijednosti utemeljeno na nečemu što je apsolutno i neupitno.

3.2. Dominantne diskursne strategije u argumentaciji i evaluaciji tema, osoba i događaja u objavama Marina Miletića

Marin Miletić u analiziranim objavama koristi kombinaciju različitih diskursnih strategija da bi argumentirao afirmativne ili kritičke stavove prema temama, osobama i događajima. U tom su kontekstu identificirane diskursne strategije koje uključuju poticanje emocije, moraliziranje, polarizaciju, sakralizaciju, populistički diskurs i delegitimizaciju protivnika. Poticanjem emocija nastoji pobuditi snažnu reakciju publike, koristeći izraze jakog emocionalnog naboja. Primjerice, u temama vezanim uz Vukovar i HOS koristi izraze poput »skandalozna izjava«, »pljunuli ste«, »herojska djela«, čime pojačava osjećaj nacionalnog ponosa i nepravde. U kontekstu korone i cijepljenja upotrebljava disfemizme poput »zlikovački ugovori« i »globalistička mafija« da bi pojačao dojam opresije nad narodom.

Moraliziranje je ključna komponenta njegova diskursa, pri čemu se oslanja na dihotomiju dobra i zla. U postovima o ratu Izraela i Hamasa koristi izraze poput »zlikovački Hamas« i »ponosna Izraelka«, pozicionirajući sukob unutar moralnog okvira. Slično, u temama kockanja, nasilja i rodnih politika upotrebljava izraz »gnoj i trulež« da bi diskreditirao pojave koje smatra moralno neprihvatljivima.

Polarizacijom konstruira jasnu podjelu između »nas« (naroda, branitelja, vjernika) i »njih« (elita, političkih protivnika, globalista). Ta strategija izražena

je u temama vezanim uz elite i političare, gdje političke protivnike naziva »ljudima sjene« i »koruptivnom hobotnicom«, dok sebe prikazuje kao zaštitnika naroda.

Sakralizaciju koristi da bi neke političke i društvene teme uzdigao na višu, gotovo svetu razinu, koristeći religijske reference. U objavama o Vukovaru i HOS-u citira Bibliju (»Veće ljubavi nitko nema od ove, da tko život svoj položi za svoje prijatelje«), prikazujući žrtvu branitelja kao sveti čin. Slično, u kontekstu skupljanja donacija za političku kampanju, referira se na biblijsku priču o Davidu i Golijatu, sugerirajući da se bori protiv moćnih, vođen moralnom ispravnosću.

Populistički diskurs u analiziranim objavama podupire narativ »mali čovjek protiv elita«, pri čemu se prikazuje kao autentični glas naroda. U objavama o svinjogojstvu koristi metaforu »Sanjam Hrvatsku«, evocirajući viziju društva oslobođenog korupcije. Isti je semantički okvir i u kontekstu skupljanja donacija, gdje ih ne prikazuje kao financijsku potporu, već kao čin moralne borbe.

Delegitimizaciju protivnika provodi kroz snažne etikete i pejorativne izraze da bi ih prikazao kao moralno upitne i politički neautentične. U kontekstu koronske krize suprotstavlja se »moćnim elitama« i »zločincima«, dok u diskusijama o političarima i elitama koristi izraze poput »alanfordovska Plenkovićeva družina«, čime ih ironizira i diskreditira.

3.3. Uporaba religijskih referenci u oblikovanju političkog identiteta Marina Miletića: isprepletenost vjere i politike

Marin Miletić u analiziranim objavama sustavno koristi religijski diskurs u oblikovanju javnog identiteta, povezujući političke stavove s vjerskim narativima da bi se predstavio kao moralni i duhovni autoritet. Putem biblijskih citata, religijske terminologije i implicitnih duhovnih konotacija, gradi snažan emotivni i ideološki okvir koji rezonira s njegovom publikom, učvršćujući vlastiti politički i moralni identitet.

Jedan od ključnih elemenata Miletićeva narativa jest prikaz političkih i društvenih tema kroz prizmu moralne neupitnosti. U kontekstu Domovinskog rata i HOS-a, koristi biblijski citat »Veće ljubavi nitko nema od ove; da tko život svoj položi za svoje prijatelje«, čime braniteljsku žrtvu uzdiže na razinu vjerskog mučeništva. Time ne samo da heroizira branitelje, već i sebe predstavlja kao zaštitnika njihova naslijeđa, ujedno suprotstavljajući vlastite stavove političkim neistomišljenicima kao moralnu borbu za »prave vrijednosti«.

Slično, u diskursu o pandemiji i cijepljenju, Miletić rabi terminologiju poput »moćne elite«, »zločinci« i »plandemija«, stvarajući narativ sukoba između pravednog naroda i pokvarenih vlasti. Korištenjem emotivne i religijske obojene retorike, sebe prikazuje kao zaštitnika istine i borca protiv manipulacija, pozi-

vajući se na znanstvene i društvene autoritete koji su izvan medicinskog konsenzusa, čime dodatno učvršćuje svoj identitet moralnog lidera. U političkom diskursu često koristi biblijski utemeljene moralne opreke dobra i zla. U okviru sukoba Izraela i Hamasa, izrazi poput »Spasitelj«, »El Olam«, »El Shaddai« i »zlikovački Hamas« jasno pokazuju njegovu percepciju sukoba kroz religijsku i moralnu prizmu. Pritom naglašava osobno iskustvo s putovanja u Izrael, čime dodatno jača vlastiti autoritet ne samo kao politički komentator, već i kao moralni svjedok.

Miletićev populistički pristup temelji se na samopredstavljanju kao borca za »male ljude«, pri čemu naglašava svoju neovisnost o moćnim interesima i ideju da njegov politički angažman proizlazi iz duhovnog poziva, što je vidljivo na primjeru objava o donacijama za vlastitu kampanju. Pritom donacije prikazuje ne samo kao financijsku potporu, već i kao sudjelovanje u pravednoj borbi, koristeći religijske reference poput slike Davida i Golijata. Takva retorika dodatno učvršćuje njegovu poziciju moralnog i političkog vođe.

Zaključak

Analiza diskursa Marina Miletića pokazala je višeslojnost i stratešku funkciju religijskog jezika u njegovu javnom nastupu. Analiza je provedena na objavama na društvenoj mreži Facebook u listopadu, a listopad je odabran kao simptomatičan uzorak jer je razdoblje političke aktivnosti i pojačane potrebe za izgradnjom imidža i vidljivosti nakon ljetne stanke. U tri istraživačka pitanja analizirano je kako Miletić koristi lekseme i sintagme povezane s vjerom u diskursnim strategijama samopredstavljanja, argumentacije i oblikovanja političkog identiteta u kontekstu isprepletenosti vjere i politike.

Prvo istraživačko pitanje fokusiralo se na strategije samopredstavljanja, pri čemu se pokazalo da Miletić koristi biblijske citate, vjersku terminologiju i moralizirajuće izraze da bi oblikovao sliku političara s misijom utemeljenom na duhovnim i etičkim principima. Tako gradi identitet vjerodostojnog aktera i moralnog autoriteta.

Drugo istraživačko pitanje usmjerilo se na dominantne diskursne strategije. Identificirane su: poticanje emocija, moraliziranje, polarizacija, sakralizacija, populistički diskurs i delegitimizacija protivnika. Njima Miletić konstruira binarne opozicije, pozicionirajući se kao zaštitnik »malog čovjeka« naspram »korumpiranih elita«, pri čemu religijske reference dodatno jačaju taj narativ.

Treće istraživačko pitanje analiziralo je kako Miletić koristi religijske reference u oblikovanju javnog identiteta. Biblijski citati, vjerska simbolika i moralne opreke služe mu kao sredstvo legitimacije političkih stavova, čime svoje djelovanje prikazuje ne samo kao političko, već i kao duhovno i moralno opravdano.

Među ključnim religijskim leksemima i sintagmama izdvajaju se: Bog, božansko, Stvoritelj, Isus Krist, Spasitelj, El Olam, El Shaddai, Sveta Zemlja, Svetinja nad Svetinjama, sveta hostija, Božja djeca, Alfa i Omega, Uskrsnuće, Nebo, euharistijski stol, večernja misa, Duh me vodio jako, objavljena istina, moralna borba, duhovna dimenzija, žrtva, mučeništvo, pravda, David i Golijat, Božji plan, moralno poslanje, Duh Sveti, Crkva, katolička i pravoslavna vjera. Posebno značajna je sakralizacija političkih i društvenih tema putem biblijskog citata: »Veće ljubavi nitko nema od ove; da tko život svoj položi za svoje prijatelje«, dok referenca na misao isusovca Ante Gabrića: »Nismo stvoreni da dimimo, nego da gorimo« ukazuje na mobilizirajući potencijal religijskog diskursa.

Ova analiza ne donosi općevažeće zaključke o upotrebi religijskog jezika u političkom diskursu, već pruža primjer kako toj temi pristupiti.

Zaključno, Miletićev diskurs ilustrira model političkog komuniciranja u kojem se religijski jezik ne koristi samo kao osoban izraz, već i kao ključan alat u oblikovanju političkog identiteta, javne percepcije i društvenog pozicioniranja. Ovaj primjer otvara prostor za daljnja istraživanja u širem vremenskom okviru, komparativne analize s drugim političkim akterima i ispitivanje percepcije religijskog diskursa u političkoj komunikaciji.

Nikolina Borčić* – Boris Beck** – Nensi Blažević***

Religious Connotations in Political Discourse as a Tool for Image Creation: An Analysis of a Selected Politician's Social Media Posts

Summary

This article examines the role of religious lexicon in the political discourse of Marin Miletić and its impact on shaping his public image. The study assumes that religious references can serve as a rhetorical tool for self-representation, political identity construction, and the establishment of authenticity, particularly in cases where politicians have a background in theological education and religious engagement. The research corpus consists of Miletić's Facebook posts from October 2023, selected through a random sampling method. The analysis employs critical discourse analysis, enabling a deeper understanding of how language, especially religious connotations, shapes political narratives and contributes to the construction of political identity. The study identifies specific discursive strategies that Miletić employs in his argumentation and in his affirmative or critical evaluations of political and social issues. The findings indicate that the politician in question constructs an image of an individual whose political stance is founded on moral and ethical values, with religious language playing a crucial role in fostering connections with voters. The analysis also reveals that the integration of religious symbols and language into political communication contributes to a populist mode of expression and serves as a means of ideological and value-based positioning in the public sphere.

Key words: political discourse, religious lexicon, social media, political image, critical discourse analysis.

(na engl. prev. autori članka)

* Nikolina Borčić, PhD, Assis. Prof., University of Zagreb, Faculty of Political Science, Address: Lepušićeva 6, HR-10000 Zagreb, Croatia; e-mail: nikolina.borcic@fpzg.hr.

** Boris Beck, PhD, Assoc. Prof., University of Zagreb, Faculty of Political Science, Address: Lepušićeva 6, HR-10000 Zagreb, Croatia; e-mail: boris.beck@fpzg.hr.

*** Nensi Blažević, MA in Journalism, lecturer, University of Zagreb, Faculty of Political Science, Address: Lepušićeva 6, HR-10000 Zagreb, Croatia; e-mail: nensi.blazevic@fpzg.hr.